

Bostadsutskottets betänkande

1984/85:6

om utvecklad kommunal energiplanering m. m. (prop. 1984/85:5)

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1984/85:5 om utvecklad kommunal energiplanering m. m. samt fyra motioner som väckts med anledning av propositionen. Näringsutskottet har avgett yttrande till bostadsutskottet.

Bostadsutskottet tillstyrker förslaget i propositionen att det nuvarande kravet i lagen om kommunal energiplanering för kommunerna att upprätta planer för att minska oljeanvändningen skall ersättas med ett vidgat krav på att göra planer för kommunens hela energisystem, dvs. tillförsel, distribution och användning av energi. Bostadsutskottet avstyrker däremot stående motionsyrkande (m). Utskottet avstyrker även motionsyrkande (m) om att lagen om kommunal energiplanering skall upphävas samt ett följdyrkande (m) härtill. Bostadsutskottet avstyrker motionsyrkanden (c) om ändrad utformning av lagen och om uttalanden i anslutning till lagen. Reservationer (m och fp) resp. (c och vpk) har avgetts till förmån för resp. motionsyrkanden. Bostadsutskottet tillstyrker vidare förslaget i propositionen om en ändrad utformning av ellagen med innebörd att elleveranser till värmepumpar skall få vägras inom fjärrvärme- och naturgasområden, om kommunalfullmäktige har beslutat att värmepumpar inte bör förekomma inom området. Utskottets lagförslag i denna del överensstämmer i sak med propositionens lagförslag. I en reservation (m och fp) yrkas bifall till ett lagförslag som innebär en generell skyldighet att leverera el till värmepumpar. I en reservation (c och vpk) förordas också skyldighet att leverera el till värmepumpar utom uteluftsvärmepumpar.

Bostadsutskottet tillstyrker att riksdagen i enlighet med förslag i propositionen godkänner vissa riktlinjer för statligt stöd till utbildning inom sotningsväsendet i energihushållningsfrågor.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1984/85:5 (industridepartementet) dels föreslagit riksdagen att anta upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering,
2. lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,

dels föreslagit riksdagen att

3. godkänna de riktlinjer för utbildning av personal inom sotningsväsendet som i regeringsprotokollet föreslagits,

dels berett riksdagen tillfälle att

4. ta del av vad i regeringsprotokollet i övrigt har anförts om kommunernas energiplanering.

Motionerna m. m.

I detta betänkande behandlas de med anledning av propositionen väckta motionerna 1984/85:

32 av Olle Grahn (fp) och Hugo Bergdahl (fp) vari hemställs

1. att riksdagen beslutar avslå förslaget till lag om ändring i lagen (1902:71 s.1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring i ellagen som gör det omöjligt att vägra leverans av ström för värmepump,

3. att riksdagen godkänner de riktlinjer för utbildning av personal inom sotningsväsendet som förordas i propositionen,

33 av Birgitta Hambræus (c) vari hemställs att riksdagen beslutar ändra lagen (1977:439) i enlighet med vad som framförts i motionen,

34 av Ivar Franzén m. fl. (c) vari hemställs

1. att riksdagen som sin mening uttalar att samhällets stöd till investeringar för effektivare energianvändning skall utformas enligt de principer som anförts i motionen,

2. att riksdagen avslår proposition 1984/85:5 i denna del och beslutar att ändra i ellagen (1902:71 § 2 mom. 4) i enlighet med de riktlinjer som redovisats i motionen,

3. att riksdagen ansluter sig till dels vad som i motionen anförts om kommunala energiplaner, dels vad som i motionen anförts om skorstensfejarnas verksamhet på energiområdet,

35 av Rolf Dahlberg m. fl. (m) vari hemställs

1. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering,

2. att riksdagen beslutar att med omedelbar verkan upphäva lagen (1977:439) om kommunal energiplanering,

3. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,

4. att riksdagen beslutar att 2 § 4 mom. lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse:

4 mom. Den som . . .
... gemensamma systemet.

Föreslagen lydelse:

2 §

4 mom. Den som . . .
... gemensamma systemet.

*Med ström avsedd för värmeför-
sörjning av byggnad avses inte ström
för drift av värmepumpar.*

5. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen i övrigt anförts om kommunernas energiplanering.

Näringsutskottet har avgett yttrande över propositionen och motionerna till bostadsutskottet. Yttrandet har som bilaga 4 fogats till detta betänkande.

Utskottet

Kommunal energiplanering

Enligt lagen (1977:439) om kommunal energiplanering är kommunerna skyldiga att bl. a. i sin planering främja hushållningen med energi samt verka för en säker och tillgänglig energitillförsel. Fr. o. m. den 1 juli 1982 skall enligt riksdagens beslut år 1981 (prop. 1980/81:90 bil. 1, NU 60) i varje kommun finnas en aktuell plan för att minska oljeanvändningen i kommunen.

På uppdrag av regeringen har oljeersättningsdelegationen (I 1979:01), OED, i samarbete med statens industriverk, SIND, analyserat de kommunala planerna för minskad oljeanvändning och i februari 1983 överlämnat rapporten (SIND 1983:3) Redovisning och analys av kommunernas oljereduktionsplaner. Formerna för fortsatt kommunal energiplanering behandlas i promemorian (Ds I 1984:2) Utvecklad kommunal energiplanering. Rapporten resp. promemorian har remissbehandlats.

I sammanhanget kan också nämnas promemorian (Ds I 1984:27) Oljeersättning — Konflikter — Lokala lösningar? som nyligen överlämnats till statsrådet Dahl.

I proposition 1984/85:5 läggs fram förslag som innebär att kravet på kommunerna att upprätta oljereduktionsplaner skall utvidgas till att avse planer för hela energisystemet — tillförsel, distribution och användning av energi — i kommunen.

I propositionen framhålls att arbetet med att minska oljeberoendet och den kommande avvecklingen av kärnkraften gör det angeläget att åstadkomma en effektivare användning av energi i alla samhällssektorer. För att de av regering och riksdag fastställda, övergripande målen för energipolitiken skall kunna förverkligas är det enligt propositionen nödvändigt att kommunerna, som har ett stort ansvar för tillförsel, distribution och användning av energi, utgår från dessa mål. Kommunerna har redan ett betydande ansvar för energiplaneringen på lokal nivå. Statligt stöd utgår också till kommunerna för besiktningsverksamhet och rådgivning åt fastighetsägarna. Vidare har kommunerna inom bostadsförbättringsprogramets ram (prop. 1983/84:40 bil. 9, BoU 11) ett ansvar för att förbättrings- och ombyggnadsåtgärder samordnas så att de tillgodoser bl. a. energihushållningskrav. Praktiskt taget alla kommuner har enligt propositionen utöver oljereduktionsplanerna upprättat energisparplaner för den befintliga bebyggelsen.

I propositionen utvecklas några viktiga utgångspunkter för den föreslagna energiplaneringen och anges vilka förutsättningar och resurser som behövs för ett genomförande. Med stöd från de statliga myndigheter som har ansvar inom området, dvs. främst statens energiverk, statens planverk och bostadsstyrelsen, bedöms de nya uppgifter som tillkommer för kommunerna kunna klaras med befintliga resurser. Med hänsyn till att det i de flesta kommuner i dag finns planeringsberedskap och ett antal konkreta planer för olika delar av energisystemet, bör de nya bestämmelserna kunna träda i kraft den 1 januari 1986. Liksom oljereduktionsplanerna bör de nya energiplanerna antas av kommunfullmäktige.

I motion 32 (fp) avvisas den föreslagna utvidgningen av kommunernas skyldigheter inom energiområdet motivedes, men något yrkande om avslag på propositionen i denna del framförs inte. Motionärerna hänvisar till att en utvidgad kommunal energiplanering diskuterades redan när nuvarande regler om oljereduktionsplaner antogs av riksdagen år 1981, men att föredragande statsråd då anförde väsentliga skäl mot ett sådant steg. Motionärerna anser att dessa skäl alltså är giltiga.

I motion 33 (c) begärs att 3 § lagen om kommunal energiplanering utformas så att riksdagens beslutade målsättning för energipolitiken kommer till uttryck i lagen. I paragrafen bör enligt motionären anges att kommunerna skall verka för en effektiv energianvändning där el används enbart för s. k. elspecifika ändamål och användningen i övrigt baseras på inhemska förnybara energikällor med minsta skadliga miljöpåverkan. Den kommunala energiplaneringen bör enligt motionären inte bindas till el utan bör utgå från att elpriserna i framtiden kommer att höjas.

Även i motion 34 (c) aktualiseras 1981 års energipolitiska beslut. Motionärerna avvisar användningen av energikällor som kol, olja och kärnkraft. Propositionsförslaget accepteras med vissa erinringar. Enligt motionärerna skall en kommunal energiplan ses som en dokumentation där en kommuns alternativa vägar att forma sin energiförsörjning beskrivs och lämpliga handlingsplaner rekommenderas. En kommunal energiplan bör ta sikte på effektiviserad energianvändning snarare än på utformningen av energiproduktionen. Motionärerna föreslår, yrkande 1, att riksdagen som sin mening uttalar att samhällets stöd till investeringar för effektivare energianvändning skall utformas enligt principerna i motionen. I motionen föreslås även, yrkande 3 såvitt nu är i fråga, att riksdagen ansluter sig till vad som anförs i motionen om kommunala energiplaner.

I motion 35 (m) förordas, yrkande 1, avslag på propositionsförslaget om ändring i lagen om kommunal energiplanering. Dessutom begärs, yrkande 2, att lagen upphävs. Vidare föreslås, yrkande 5, att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som i motionen i övrigt anförs om kommunernas energiplanering. Enligt motionärerna bör de avgörande faktorerna för hur energisystemen skall utformas vara de ekonomiska, tekniska och miljömässiga förutsättningar som en fri marknad kan ge. Den minskade olje-

konsumtionen kan huvudsakligen förklaras av att energikonsumenterna har reagerat på prisförändringar. Något motiv för lagstadgat krav på lokala energiplaner kan inte anföras. Kommunernas möjligheter att påverka energiförbrukningen är små. Meningslösa planer kan resultera i missriktad detaljstyrning och i att marknadsfunktionerna skadas. Oljereduktionsplanerna anses numera ha fyllt sitt syfte. Det finns enligt motionärerna inte längre någon anledning att behålla en kommunal planeringsskyldighet. Ett borttagande av den informationsskyldighet gentemot kommunerna som lagen ålägger t. ex. industrier rörande deras energiproduktion och förbrukning bör inte lägga något hinder i vägen för samarbete mellan kommunerna och övriga berörda.

Näringsutskottet, som avgivit yttrande, har tillstyrkt propositionsförslaget och därvid framhållit vikten av att kommunernas energiplanering kommer att ske med ett vidare perspektiv än f. n. Näringsutskottet finner inte att den föreslagna lagändringen ger utrymme för farhågor om marknadsstörande effekter eller inskränkning i handlingsfriheten. Näringsutskottet pekar på den informationsskyldighet gentemot kommunerna som lagen om kommunal energiplanering innehåller och vars borttagande skulle göra det svårare för kommunerna att få fram ett bra planeringsunderlag. Enligt näringsutskottets bedömning är det inte motiverat att införa en ändamålsbestämmelse grundad på riksdagens energipolitiska beslut i lagen om kommunal energiplanering och inte heller att göra några kompletterande uttalanden till den nu föreslagna lagändringen eller om komplement till lagen i dess helhet av den innebörd som föreslås i motion 34 (c). Näringsutskottet har sålunda avstyrkt de motionsyrkanden som berör den kommunala energiplaneringen och därvid bl. a. anført att en precisering av statsmakternas energipolitiska riktlinjer sker efter hand i samband med beslut om olika åtgärder i fråga om produktion av och hushållning med energi.

Motsvarande preciseringar sker inom bostadsutskottets beredningsområde av energipolitiken.

Bostadsutskottet ansluter sig till näringsutskottets ställningstaganden. Bostadsutskottet föreslår därför riksdagen att bifalla förslaget till ändring i lagen om kommunal energiplanering och att avslå det däremot stående yrkandet i motion 35 (m) yrkande 1.

Bostadsutskottet avstyrker även förslaget i motion 33 (c) om uttalande om ändrad utformning av lagen och förslagen i motion 34 (c) yrkandena 1 och 3 det sistnämnda såvitt nu är i fråga om uttalanden om principer för samhällets stöd till investeringar för effektivare energianvändning m. m.

I motion 35 (m) yrkande 2 föreslås som framgått ovan att lagen om kommunal energiplanering upphävs. Näringsutskottet anför sammanfattningsvis att lagen är av betydelse för kommunernas möjligheter att genomföra en realistisk energiplanering. Bostadsutskottet delar denna uppfattning. Motion 35 (m) yrkande 2 avstyrks sålunda. En följd av detta är att

även ett uttalande om en ej lagfäst kommunal energiplanering av den art som föreslås i samma motion inte är meningsfullt. Yrkande 5 i motion 35 (m) avstyrks sålunda.

Vad som i övrigt anförs i propositionen om kommunernas energiplanering har inte givit bostadsutskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Ändring i ellagen

Den som har områdeskoncession för yrkesmässig distribution av elektrisk ström är enligt 2 § 4 mom. lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, ellagen, skyldig att leverera ström åt i princip alla som inom området behöver den för normala förbrukningsändamål. Till sådana ändamål räknas värmeförsörjning av byggnader. Ett särskilt undantag gäller dock värmeförsörjning av byggnad inom ett område där fjärrvärme eller naturgas distribueras eller avses bli distribuerad. Skyldigheten gäller då endast om värmeförsörjningen med större fördel kan tillgodoses med elenergi än med det för området gemensamma värmesystemet. Frågor om leveransskyldighetens omfattning prövas av statens energiverk.

I förarbetena till ellagen berörs inte frågan om hur lagen bör tillämpas angående el som drivkraft till värmepumpar inom fjärrvärme- och naturgasområden. Denna fråga har aktualiserats i ett flertal ärenden som statens energiverk haft att ta ställning till.

I en skrivelse den 5 mars 1984 till regeringen har statens energiverk föreslagit att en bestämmelse tas in i ellagen eller lagen om kommunal energiplanering med den innebörden att vägran att leverera ström för värmepumpar inom ett fjärrvärme- eller naturgasområde fordrar att kommunfullmäktige har uttalat att värmepumpar inte bör förekomma inom området. Skrivelsen har remissbehandlats.

I propositionen förordas att den föreslagna bestämmelsen tas in i ellagen. Det framhålls i propositionen att det från allmän energipolitisk synpunkt är angeläget att främja användningen av värmepumpar med hänsyn till deras energieffektivitet. Den tekniska utvecklingen inom uppvärmningsområdet får inte hindras. Det anförs att det är angeläget att ny teknisk utrustning för uppvärmning kan utnyttjas även inom områden som är avsedda för uppvärmning med fjärrvärme och naturgas, när detta är rimligt. Ett av syftena med den utvidgade kommunala energiplaneringen är att kommunerna noga skall överväga bl a möjligheterna att utnyttja värmepumpar inom områden som är tänkbara för fjärrvärme- och naturgasdistribution. Övervägandena bör enligt propositionen ankomma på kommunen. Någon ovillkorlig skyldighet att leverera el till värmepumpar oavsett var dessa finns bör enligt propositionen inte föreskrivas. Redan installerade pumpar bör inte beröras av ett kommunalt beslut om att

värmepumpar inte bör förekomma. Det understryks att fullmäktiges beslut inte innebär ett förbud mot leverans av el. I propositionen pekas vidare på möjligheten att bl. a. i samband med översyn av befintliga fjärrvärmesystem dimensionera dessa så att hushållning och installation av värmepumpar kan ske på ett sätt som är lämpligt ur allmän och enskild synvinkel.

I motion 32 (fp) yrkande 1 förordas avslag på propositionsförslaget om ändring i ellagen. I yrkande 2 hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring i ellagen som gör det omöjligt att vägra leverans av ström för värmepump. Det framhålls i motionen att i avvägningen mellan det kommunalekonomiska intresset av en så stor anslutning till fjärrvärmesystemet som möjligt och konsumentintresset av att ha valfrihet vid installation av värmesystem, bör konsumentintresset väga tyngst. För detta talar bl. a. samhällets intresse av att värmepumpens energieffektivitet utnyttjas. Under alla omständigheter anser motionärerna det vara orimligt att förbjuda värmepumpar som utnyttjar spillvärme och frånluft. Samma motiv skulle nämligen kunna anföras också mot tilläggsisolering och andra energisparåtgärder som sänker intäkterna för en fjärrvärmeleverantör. Om fjärrvärmesystemen inte kan konkurrera med värmepumpar är det orimligt att kostnaderna skall bäras av värmekonsumenter inom ett visst område. Kommunen bör i ett sådant fall enligt motionärernas uppfattning ändra taxorna i stället för att motverka installation av värmepumpar i fjärrvärme- och naturgasområdena.

I motion 34 (c) begärs i yrkande 2 avslag på propositionen till förmån för en ändring av 2 § 4 mom. ellagen i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen. Dessa riktlinjer innebär att elström för drift av värmepumpar inte skall kunna nekas, utom i vissa fall för uteluftvärmepumpar. Sådana värmepumpar måste enligt motionärerna nämligen vid kall väderlek ersättas med fjärrvärme och härigenom kan en betydande merkostnad för reservkapacitet i fjärrvärmesystemen uppstå. Kommunfullmäktige bör i sådana fall ha möjlighet att besluta att leverans av elström förvägras för uteluftvärmepumpar.

I motion 35 (m) yrkande 3 förordas också avslag på propositionsförslaget rörande ellagen och, yrkande 4, bifall till en avfattning av 2 § 4 mom. ellagen som inte gör det möjligt att vägra elleverans för drift av värmepumpar för värmeförsörjning inom fjärrvärme- och naturgasområden. I motionen noteras att det finns en del problem förknippade med konkurrensen mellan fjärrvärme och elkraft. Det är enligt motionärerna värdefullt att dubbelinvesteringar undviks, men fjärrvärmesystemen får inte ges en monopolställning. Utbyggnad bör ske endast om därigenom den billigaste värmeförsörjningen kan förväntas. Värmepumpen är numera ett konkurrenskraftigt alternativ till vissa fjärrvärmeanläggningar. Genom att inte belasta förbrukningsavgifterna med kapitalkostnader kan kommunerna motverka att redan anslutna fjärrvärmeabonnenter utträder för att installera värmepumpar. Värmepumpar innebär inte någon större belastning på

elnätets kapacitet. Enligt motionärernas uppfattning finns det ingen anledning att begränsa leveransskyldigheten för värmepumpar. Tvärtom bör sådan skyldighet normalt föreligga.

Näringsutskottet har funnit regeringens förslag välmotiverat. Näringsutskottet har utarbetat ett förslag till lagtext som enligt näringsutskottets mening ger tydligare uttryck än propositionens lagförslag åt vad som uttalats i specialmotiveringen om att det i enskilda fall kan vara motiverat att värmepumpar skall tillåtas trots att kommunen tagit principiell ställning mot värmepumpar i ett område. Näringsutskottet har vidare funnit argumenten mot en generell leveransskyldighet i fråga om el till värmepumpar beaktansvärda och avstyrkt motionsyrkandena härom, liksom yrkandet om att uteluftsvärmepumpar skulle undantas från en generell skyldighet att leverera ström till värmepumpar.

Även i denna fråga ansluter sig bostadsutskottet till näringsutskottets ställningstagande. Bostadsutskottet utgår från att det inte råder några delade meningar om angelägenheten av att energieffektiva värmepumpar kan komma till användning för uppvärmning av bostäder. I fråga om områden som redan är försörjda med eller skall försörjas med fjärrvärme eller naturgas måste man emellertid väga in den lägre kostnad som en värmepump kan ge mot fördelarna av att det gemensamma systemet kan utnyttjas till fullo. Det är ett viktigt syfte med den tidigare förordade utvidgade kommunala energiplaneringen att avvägningar av denna art skall kunna göras av kommunerna. En följd av detta är att kommunerna, så som föreslås i propositionen t. ex. i beslut om energiplan, bör kunna utfärda riktlinjer även för elleverantörernas förpliktelser inom fjärrvärme- och naturgasområdena. Som framgår av propositionen och det av näringsutskottet utarbetade lagförslaget innebär den föreslagna ordningen inte att en elleverantör är förhindrad att leverera ström även om kommunen har uttalat sig emot det. Även om elleverantören skulle följa kommunens intentioner och alltså skulle vägra leverans, har en elabonnent kvar möjligheten att begära statens energiverks prövning av leverantörens förpliktelser gentemot honom. Bostadsutskottet finner att denna ordning innefattar en lämplig avvägning mellan kommunens och berörda enskildas intressen i sammanhanget. Bostadsutskottet tillstyrker därför att riksdagen antar det förslag till lag om ändring i ellagen som har utarbetats av näringsutskottet (bilaga 2) och avstyrker de motstående yrkandena i motion 32 (fp) yrkandena 1 och 2, 34 (c) yrkande 2 och 35 (m) yrkandena 3 och 4.

Utbildning inom sotningsväsendet

I propositionen föreslås att personalen inom sotningsväsendet bör erbjudas kompletteringsutbildning inom energihushållningsområdet. Statligt stöd föreslås utgå och statens energiverk avses svara för administrationen av utbildningen. Utbildningen syftar till att skorstensfejare bl. a. skall

kunna utföra funktionskontroller och inregleringar av i första hand mindre, men efter hand även medelstora och större anläggningar, samt svara för rådgivning rörande energihushållning. Medelsbehovet beräknas till sammanlagt 15 milj. kr. under en treårsperiod. För budgetåret 1984/85 föreslås 5 milj. kr. föras från anslaget E 17. Stöd för oljeersättning åtgärder till anslaget E 4. Utbildning och rådgivning för att spara energi under tolfte huvudtiteln. Förslaget i propositionen biträds i motion 32 (fp) yrkande 3. I motion 34 (c) påpekas att den test- och tillsynsverksamhet som skorstensfejarna bedriver på energiområdet måste utformas på ett sådant sätt att den av fastighetsägarna uppfattas som meningsfull och till hjälp för en rationell och ekonomisk fastighetsförvaltning. Motionärerna föreslår — yrkande 3 såvitt nu är i fråga — att riksdagen ansluter sig till detta uttalande.

Bostadsutskottet har ingen erinran mot de riktlinjer för utbildningen samt finansieringen av den som har angetts i propositionen och som vunnit anslutning i motion 32 (fp) yrkande 3. Som framgått ovan utgör de nu avsedda åtgärderna ett första steg i riktning mot att tillföra sotningsväsendet ökad kompetens inom energihushållningsområdet. Framtidens uppvärmningsanordningar kommer ibland t. ex. att bestå av flera värmekällor med automatiska styrsystem. Utskottet förutsätter att de i propositionen förordade utbildningsinsatserna även avser handhavande av dessa system och att medel kommer att beräknas för denna verksamhet. Beträffande yrkandet i motion 34 (c) om värdet av att utbildningen utformas så att fastighetsägarna uppfattar den avsedda verksamheten som meningsfull har bostadsutskottet ingen annan uppfattning än motionärerna. Vad i motionen anförts får också anses vara en av utgångspunkterna för förslaget i propositionen. Motionärerna får därmed anses tillgodosedda. Utskottet avstyrker därför motion 34 (c) yrkande 3 såvitt nu är i fråga.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *utvidgad kommunal energiplanering* att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:5 och med avslag på motion 1984/85:35 yrkande 1 antar vid detta betänkande som bilaga 1 fogade och som regeringens förslag betecknade förslag till lag om ändring i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering,
2. beträffande *ändrad utformning av lagen om kommunal energiplanering m. m.* att riksdagen avslår motionerna 1984/85:33 och 34 yrkandena 1 och 3, det sistnämnda yrkandet såvitt nu är i fråga,
3. beträffande *upphävande av lagen om kommunal energiplanering m. m.* att riksdagen avslår motion 1984/85:35 yrkandena 2 och 5,
4. beträffande *ändring i ellagen* att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:5 och med avslag på motionerna 1984/85:32 yrkandena 1 och 2, 34 yrkande 2 och 35 yrkandena 3 och 4 antar

- vid detta betänkande som bilaga 2 fogade och som utskottets förslag betecknade förslag till lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,
5. beträffande *utbildning inom sotningsväsendet* att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:5 och motion 1984/85:32 yrkande 3 samt med avslag på motion 1984/85:34 yrkande 3 såvitt nu är i fråga godkänner de riktlinjer som förordas i propositionen,
 6. beträffande *propositionen i övrigt* att riksdagen lägger denna till handlingarna.

Stockholm den 29 november 1984

På bostadsutskottets vägnar

KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Oskar Lindkvist (s), Thure Jadestig (s), Knut Billing (m), Magnus Persson (s), Bertil Danielsson (m), Birgitta Hambræus (c), Per Olof Håkansson (s), Margareta Gard (m), Kerstin Ekman (fp), Tore Claeson (vpk), Erik Olsson (m), Rune Evensson (s), Nils Nordh (s) och Lars Andersson (s).

Reservationer

1. Utvidgad kommunal energiplanering

Knut Billing (m), Bertil Danielsson (m), Margareta Gard (m), Kerstin Ekman (fp) och Erik Olsson (m) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 5 som börjar "Näringsutskottet, som" och slutar "motion 35 (m) yrkande 1" bort lyda:

Bostadsutskottet instämmer i den kritik mot den föreslagna ändringen i lagen om kommunal energiplanering som kommer till uttryck i motionerna 32 (fp) och 35 (m) och som vunnit anslutning i en avvikande mening (m, fp) hos näringsutskottet. Ändringen medför en opåkallad utökning av kommunernas planeringsåtgärder och medför uppenbara risker för att marknadsfunktionen rubbas. Bostadsutskottet tillstyrker motion 35 (m) yrkande 1 och avstyrker propositionsförslaget i denna del

dels utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *utvidgad kommunal energiplanering* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:35 yrkande 1 avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering,

2. Ändrad utformning av lagen om kommunal energiplanering m. m.

Kjell A. Mattsson (c), Birgitta Hambraeus (c) och Tore Claeson (vpk) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 5 som börjar "Bostadsutskottet avstyrker" och slutar "effektivare energianvändning m. m." bort lyda:

I en avvikande mening (c) och (vpk) till näringsutskottets yttrande anfördes att statsmakterna slagit fast att utvecklingen skall inriktas mot ett energisystem baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. De har också bl. a. genom beslut om olika styrande insatser understrukit att stor vikt måste läggas vid energihushållning. Häri ligger bl. a. att elenergi i ett längre perspektiv inte bör utnyttjas för ändamål som mera effektivt kan tillgodoses med andra energikällor. Planeringen på energiområdet måste över huvud taget ha effektiviserad energianvändning och därvid också minskad miljöpåverkan som ett grundläggande syfte. Bostadsutskottet, som redan tillstyrkt den av regeringen föreslagna lagändringen, anser att beslutet bör åtföljas av ett uppdrag till regeringen att utarbeta ett förslag till ändring av lagen om kommunal energiplanering, vilket förslag går ut på att den av riksdagen beslutade målsättningen för energipolitiken tas in i lagen, t. ex. i dess 1 §. Härigenom tillgodoses yrkandet i motion 34 (c) om att riksdagen skall ansluta sig till vad som här anförts om kommunal energiplanering och även, i det väsentliga, önskemålet i motion 33 (c).

dels utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *ändrad utformning av lagen om kommunal energiplanering m. m.* att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:33 och 34 yrkandena 1 och 3 det sistnämnda såvitt nu är i fråga som sin mening ger regeringen till känna vad bostadsutskottet anför,

3. Upphävande av lagen om kommunal energiplanering m. m.

Knut Billing, Bertil Danielsson, Margareta Gard och Erik Olsson (alla m) anser att

dels den del av utskottets betänkande som på s. 5 börjar "I motion" och på s. 6 slutar "avstyrks sålunda" bort lyda:

Energifrågorna kan, som anförts i en avvikande mening (m) till näringsutskottets yttrande, förväntas röna tillbörlig uppmärksamhet i den kommunala planeringen utan särskilda lagbestämmelser. Riksdagen bör därför inte bara avslå det nu aktuella lagförslaget utan samtidigt upphäva lagen om kommunal energiplanering. Erforderligt informationsutbyte mellan kommunerna och företagen rörande produktion, distribution och konsumtion av energi bör utan svårighet kunna åstadkommas utan lag-

stadgad uppgiftsplikt för företagen. Bostadsutskottet, som ansluter sig till vad nu anförts, föreslår att lagen om kommunal energiplanering upphävs samt att riksdagen genom ett uttalande till regeringen markerar vikten av att en frivillig kommunal energiplanering kommer till stånd som beaktar varje kommuns speciella förhållande. Ett sådant uttalande bör på lämpligt sätt göras känt för kommunerna. Vad nu anförts innebär en anslutning till motion 35 (m) yrkandena 2 och 5.

dels utskottet under 3 bort hemställa

3. beträffande *upphävande av lagen om kommunal energiplanering m. m.* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:35 yrkandena 2 och 5 upphäver lagen (1977:439) om kommunal energiplanering och i samband därmed som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

4. Ändring i ellagen

Knut Billing (m), Bertil Danielsson (m), Margareta Gard (m), Kerstin Ekman (fp) och Erik Olsson (m) anser att

dels den del av utskottets betänkande som på s. 8 börjar "Näringsutskottet har" och slutar "yrkandena 3 och 4" bort lyda:

Bostadsutskottet delar den uppfattning beträffande leverans av ström till värmepumpar som kommer till uttryck i motionerna 1984/85:35 (m) och 1984/85:32 (fp) liksom i den huvudprincip som anges i motion 1984/85:34 (c). Regeringens förslag innebär, som anføres i en avvikande mening (m), (fp) till näringsutskottets yttrande, att kommunerna helt opåkallat får befogenhet att med vagt utformade riktlinjebeslut medverka till att många fastighetsägare berövas möjligheten att använda värmepumpar. Kommunerna kan sålunda slå vakt om vissa energileverantörers monopolställning på ett sätt som i många fall kan motverka ett rationellt val av uppvärmningsmetod och leda till ökad ekonomisk belastning på enskilda konsumenter. En riktigt utformad taxesättning är, såsom klargörs i motionerna 1984/85:35 (m) och 1984/85:32 (fp), tillräcklig som styrinstrument på detta område. Bostadsutskottet avstyrker med instämmande i den avvikande meningen regeringens förslag till ändring i ellagen och föreslår att 2 § 4 mom. i denna utformas i enlighet med det förslag som framläggs i bilaga 3. Detta bygger på den omredigering av regeringens förslag som utskottet har presenterat i bilaga 2 och tillgodoser önskemålen i de båda sistnämnda motionerna.

dels utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *ändring i ellagen* att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:32 yrkandena 1 och 2, 34 yrkande 2 och 35 yrkandena 3 och 4 samt med avslag på regeringens förslag antar

vid detta betänkande som bilaga 3 fogade och som reservanternas förslag betecknade förslag till lag om ändring i lagen (1902:71, s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,

5. Ändring i ellagen

Kjell A. Mattsson (c), Birgitta Hambræus (c) och Tore Claeson (vpk) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 8 som börjar "Även i" och slutar "yrkandena 3 och 4" bort lyda:

I en avvikande mening (c) och (vpk) till näringsutskottets yttrande anføres följande:

Näringsutskottet vänder sig liksom motionärerna mot att kommunerna skulle — vilket är innebörden av regeringens förslag — få befogenhet att med vagt utformade riktlinjebeslut medverka till att många fastighetsägare berövas möjligheten att använda värmepumpar. Huvudregeln måste, såsom framhålls i motion 1984/85:34 (c), självklart vara att elabonnenterna inte skall kunna förvägras leverans av ström för drift av värmepumpar. Det enda undantag från denna regel som ter sig motiverat — i enlighet med det nyss refererade resonemanget i denna motion — avser uteluftsvärmepumpar eller motsvarande i fjärrvärme- och naturgasområden. Det aktuella lagrummet 2 § 4 mom. ellagen, bör följaktligen kompletteras med en bestämmelse som möjliggör att elleverans till sådana värmepumpar får vägras efter beslut av kommunfullmäktige. Det bör ankomma på regeringen att framlägga förslag till en sådan lagändring i så god tid att den kan träda i kraft vid den i propositionen angivna tidpunkten, den 1 april 1985. Regeringens nu föreliggande förslag till ändring i ellagen bör avslås.

Bostadsutskottet ansluter sig till vad i denna avvikande mening anförts.

dels utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *ändring i ellagen* att riksdagen med anledning av motion 1984/85:34 yrkande 2 och med avslag på regeringens förslag och motionerna 1984/85:32 yrkandena 1 och 2 samt 35 yrkandena 3 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Bilaga 1

Propositionens av bostadsutskottet tillstyrkta

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering**

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1977:439) om kommunal energiplanering skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*3 §¹

I varje kommun skall det finnas en aktuell plan för att minska olje-användningen i kommunen.

I varje kommun skall det finnas en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi i kommunen.

Planen beslutas av kommunfullmäktige.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Senaste lydelse 1981:601.

Bilaga 2

Bostadsutskottets

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar

Härigenom föreskrivs att 2 § 4 mom. lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar skall ha nedan angivna lydelse.

Regeringens förslag

Utskottets förslag

2 §¹

4 mom. Den som innehar områdeskoncession för yrkesmässig distribution är skyldig att, *om inte särskilda skäl finns till undantag*, tillhandahålla ström åt var och en som inom området behöver den för *normalt* förbrukningsändamål. *Sådan skyldighet föreligger dock inte om strömmen är avsedd att användas för värmeförsörjning av byggnad inom ett område där fjärrvärme eller naturgas distribueras eller avses bli distribuerad och om värmeförsörjningen inte med större fördel kan tillgodoses med elenergi än med det för området gemensamma systemet. För att vägra leverans av ström för värmepumpar inom ett sådant område krävs att kommunfullmäktige har beslutat att värmepumpar inte bör förekomma inom området. Har dessförinnan leverans av el till en värmepump påbörjats är dock elleverantören skyldig att tillhandahålla ström till värmepumpen så länge den är i bruk.*

4 mom. Den som innehar områdeskoncession för yrkesmässig distribution är skyldig att tillhandahålla ström åt var och en som inom området behöver den för *normala* förbrukningsändamål, *om inte annat följer av andra stycket eller det finns särskilda skäl till undantag.*

Inom ett område där fjärrvärme eller naturgas distribueras eller avses bli distribuerad föreligger inte skyldighet att leverera ström för värmeförsörjning av en byggnad, om strömmen är avsedd för värmeförsörjning på något annat sätt än med värmepump eller om strömmen är avsedd för en värmepump men värmepumpar, enligt riktlinjer som kommunfullmäktige har beslutat, inte bör förekomma inom området. Trots detta föreligger dock skyldighet att leverera ström, om värmeförsörjningen av byggnaden med större fördel kan tillgodoses med elenergi än med det för området gemensamma systemet. Har ström till en värmepump börjat tillhandahållas före fullmäktiges beslut gäller skyldighet att leverera så länge värmepumpen är i bruk.

¹ Senaste lydelse 1981:1352.

Regeringens förslag

Den som innehar linjekoncession är skyldig att, om det är förenligt med koncessionens ändamål, leverera eller överföra ström åt en innehavare av områdeskoncession, i den mån det behövs för att denne skall kunna fullgöra sina förpliktelser enligt första *stycket*. Sådan skyldighet att leverera eller överföra ström föreligger även i övrigt gentemot förbrukare, vars verksamhet är av större betydelse för det allmänna.

Frågor om förpliktelser, som avses i detta *mom.*, prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Utskottets förslag

Den som innehar linjekoncession är skyldig att, om det är förenligt med koncessionens ändamål, leverera eller överföra ström åt en innehavare av områdeskoncession, i den mån det behövs för att denne skall kunna fullgöra sina förpliktelser enligt första *och andra styckena*. Sådan skyldighet att leverera eller överföra ström föreligger även i övrigt gentemot förbrukare, vars verksamhet är av större betydelse för det allmänna.

Frågor om förpliktelser, som avses i detta *moment*, prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1985.

Bilaga 3

Reservanterns

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar

Häriigenom föreskrivs att 2 § 4 mom. lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, skall ha nedan angivna lydelse.

Regeringens förslag

Reservanterns förslag

2 §¹

4 mom. Den som innehar områdeskoncession för yrkesmässig distribution är skyldig att, *om inte särskilda skäl finns till undantag*, tillhandahålla ström åt var och en som inom området behöver den för *normalt* förbrukningsändamål. *Sådan skyldighet föreligger dock inte om strömmen är avsedd att användas för värmeförsörjning av byggnad inom ett område där fjärrvärme eller naturgas distribueras eller avses bli distribuerad och om värmeförsörjningen inte med större fördel kan tillgodoses med elenergi än med det för området gemensamma systemet. För att vägra leverans av ström för värmepumpar inom ett sådant område krävs att kommunfullmäktige har beslutat att värmepumpar inte bör förekomma inom området. Har dessförinnan leverans av el till en värmepump påbörjats är dock elleverantören skyldig att tillhandahålla ström till värmepumpen så länge den är i bruk.*

4 mom. Den som innehar områdeskoncession för yrkesmässig distribution är skyldig att tillhandahålla ström åt var och en som inom området behöver den för *normala* förbrukningsändamål, *om inte annat följer av andra stycket eller det finns särskilda skäl till undantag.*

Inom ett område där fjärrvärme eller naturgas distribueras eller avses bli distribuerad föreligger inte skyldighet att leverera ström för värmeförsörjning av en byggnad, om strömmen är avsedd för värmeförsörjning på något annat sätt än med värmepump och värmeförsörjningen av byggnaden inte med större fördel kan tillgodoses med elenergi än med det för området gemensamma systemet.

Den som innehar linjekoncession är skyldig att, om det är förenligt med koncessionens ändamål, leverera eller överföra ström åt en innehavare av

¹ Senaste lydelse 1981:1352.

*Regeringens förslag**Reservanterns förslag*

områdeskoncession, i den mån det behövs för att denne skall kunna fullgöra sina förpliktelser enligt första stycket. Sådan skyldighet att leverera eller överföra ström föreligger även i övrigt gentemot förbrukare, vars verksamhet är av större betydelse för det allmänna.

Frågor om förpliktelser, som avses i detta *mom.*, prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Frågor om förpliktelser, som avses i detta *moment*, prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1985.

Näringsutskottets yttrande

*Bilaga 4***1984/85:1 y****om utvecklad kommunal energiplanering m. m.
(prop. 1984/85:5)**

Till bostadsutskottet

Bostadsutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1984/85:5 om utvecklad kommunal energiplanering m. m. jämte motioner.

I propositionen föreslås att riksdagen skall
dels antaga förslag till

1. lag om ändring i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering,
2. lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar [ellagen],

dels godkänna riktlinjer för utbildning av personal inom sotningsväsendet.

Riksdagen bereds vidare genom propositionen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet — Birgitta Dahl — i övrigt har anfört om kommunernas energiplanering.

Fyra motioner, 1984/85:32—35, har väckts med anledning av propositionen.

Näringsutskottet behandlar i detta yttrande propositionen och motionerna i allt utom vad som gäller sotningsväsendet.

Kommunal energiplanering

Lagen (1977:439) om kommunal energiplanering innehåller sedan år 1981 en bestämmelse — 3 § — enligt vilken det i varje kommun skall finnas en aktuell plan för att minska oljeanvändningen i kommunen. På grundval av olika utredningar föreslår regeringen nu att denna förpliktelse för kommunerna skall utvidgas till att avse en plan för hela energisystemet — tillförsel, distribution och användning av energi — i kommunen. En grundtanke är att energiplaneringen skall integreras i den kommunala planeringen i dess helhet, så att även t. ex. miljöpåverkan och sysselsättningsaspekter beaktas. Med utgångspunkt i de nationella målen och riktlinjerna för energipolitiken skall planeringen ta sikte på de lokala förhållandena. Samverkan mellan kommuner, på basis av frivillighet, är ett annat viktigt element. Möjligheten till samverkan med industrin betonas också. Några nya styrmedel att utnyttjas av kommunerna anses inte böra införas vid detta tillfälle.

Det nu refererade förslaget avstyrks i motion 1984/85:35 (m). Motionärerna menar att det inte finns några motiv för ett lagstadgat krav på lokala energiplaner. Med ambitiösa planer skulle kommuner kunna skada den

fria marknadsfunktionen och inskränka företags och enskilda personers möjligheter att besluta i egna angelägenheter. Kommunerna borde få förtroendet att själva bestämma i vad mån de behöver bedriva energiplanering. Den föreslagna lagändringen avvisas också — dock utan något yrkande — i motion 1984/85:32 (fp). Det är, sägs det här, av tvivelaktigt värde att kommunernas planering utsträcks till områden där de har ringa eller ingen möjlighet att engagera sig.

Man går i den förstnämnda motionen ett steg längre än så. Inte heller den mera begränsade planeringsskyldighet som lagen i sin nuvarande utformning ålägger kommunerna finns det anledning att behålla, hävdar motionärerna. För energihushållningen väsentliga åtgärder torde ändå komma till stånd. Ett andra yrkande i motionen går således ut på att riksdagen skall upphäva lagen med omedelbar verkan. Ett sådant beslut skulle få till följd att det inte längre som nu skulle finnas en lagstadgad skyldighet för vissa konsumenter, producenter och distributörer av energi att lämna uppgifter till kommunen. Enligt motionärernas bedömning skulle detta dock inte motverka ett önskvärt samarbete på energiområdet mellan kommuner och industrier.

I motion 1984/85:33 (c) påyrkas att riksdagen i samband med den föreslagna ändringen i lagen om kommunal energiplanering skall komplettera den aktuella paragrafen med en vid utskottsbehandlingen utformad målangivelse. Denna skulle gå ut på att kommunerna skall verka för en effektiv energianvändning, innebärande att elenergi på längre sikt brukas enbart för "elspecifika" ändamål. Den skulle också uppfordra till utnyttjande av inhemska förnybara energikällor med så ringa skadlig miljöpåverkan som möjligt. En liknande tanke kommer till uttryck i motion 1984/85:34 (c). En kommunal energiplan får inte vara ett detaljerat planhushållningsdokument, sägs det i denna motion. Den bör i stället ange alternativa vägar för energiförsörjningen och rekommendationer i anslutning därtill. Framför allt bör energiplanen ta sikte på åtgärder som leder till effektiviserad energianvändning.

Näringsutskottet anser det väl befogat att föreskrifterna om kommunal energiplanering ändras på det sätt som regeringen föreslår. Den nu gällande bestämmelsen om skyldighet för kommunerna att ha planer för minskad olje användning ter sig i dagens läge alltför snäv. Energiplaneringen måste, som framhålls i propositionen, präglas av en helhetssyn. Detta innebär att energisystemet i alla delar måste omfattas av planeringen och att därvid avvägningen mellan energihushållning och åtgärder för att tillföra energi blir särskilt viktig. Det innebär också att även andra faktorer än sådana som i strikt mening är hänförliga till energisystemet måste uppmärksammas. Propositionens exempel på sådana faktorer — miljöpåverkan och sysselsättningsaspekter — visar klart hur viktigt det är att kommunernas energiplanering kommer att ske med ett vidare perspektiv än den nuvarande bestämmelsen kräver.

Gentemot de kritiska synpunkterna i motionerna 1984/85:35 (m) och 1984/85:32 (fp) bör påpekas att den föreslagna nya bestämmelsen liksom den hittillsvarande (jfr prop. 1980/81:90 bil. 1 s. 369) lämnar kommunerna stor frihet att bestämma form för och innehåll i planeringen på energiområdet. Kommunerna får inte heller några nya styrmedel i detta sammanhang. Näringsutskottet kan inte finna att den föreslagna lagändringen ger underlag för sådana farhågor om marknadsstörande effekter och inskränkningar i företags och enskilda personers handlingsfrihet som kommer till uttryck i motion 1984/85:35 (m). En annan sak är att den utvidgade energiplaneringen kan leda till förändringar i prissättning m. m. som — helt enligt marknadshushållningens principer — påverkar energiproducenternas och energikonsumenternas handlande.

En väsentlig funktion hos lagen om kommunal energiplanering är att den ålägger dem som yrkesmässigt producerar eller distribuerar energi och dem som i sin verksamhet använder större mängder energi att på begäran lämna kommunen uppgifter som den behöver för sin planering. Även om man skulle godta uppfattningen att alla kommuner kan väntas bedriva erforderlig energiplanering utan någon lagbestämmelse därom leder detta således inte till slutsatsen att lagen är överflödigt. Den lagstadgade uppgiftsskyldigheten är enligt näringsutskottets mening av betydelse för kommunernas möjligheter att genomföra en realistisk energiplanering. Visserligen bör kommunerna i normalfallet kunna få erforderliga uppgifter utan tvingande föreskrifter. Det torde emellertid vara alltför optimistiskt att tro att, som hävdas i motion 1984/85:35 (m), ett borttagande av informationskyldigheten inte skulle göra det svårare för kommunerna att få fram ett bra planeringsunderlag. Sammantagna har dessa uppgifter också betydelse för bedömningar på nationell nivå.

Med det sagda avstyrker näringsutskottet yrkandet i motion 1984/85:35 (m) om avslag på regeringens förslag till ändring i lagen om kommunal energiplanering. Härav följer givetvis att utskottet också tillbakavisar motionärernas yrkande om att lagen skall upphävas.

I motiveringen för regeringens förslag år 1981 om införande av den nu gällande föreskriften om kommunala planer för minskning av oljeanvändningen uttalades (prop. 1980/81:90 bil. 1 s. 370) att riksdagens bifall till då förordade riktlinjer för energipolitiken skulle ge ett gott underlag för en konkret planering inom kommunerna i syfte att bryta oljeberoendet. Kommunerna förutsattes alltså basera sin planering på de energipolitiska principer som statsmakterna hade antagit som vägledande. Statsmakterna har, såsom senast konstaterades våren 1984 (NU 1983/84:30 s. 32), tagit sikte på en utveckling mot ett energisystem baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. De har vidare, bl. a. genom beslut om olika styrande insatser, understrukit att stor vikt måste läggas vid energihushållning. Häri ligger också naturliga restriktioner i fråga om utnyttjande av elenergi i stället för andra möjliga ener-

gikällor. En närmare precisering av statsmakternas energipolitiska riktlinjer sker efter hand i samband med beslut om olika åtgärder i fråga om produktion av och hushållning med energi.

Mot denna bakgrund är det enligt näringsutskottets uppfattning inte motiverat att lagen om kommunal energiplanering förses med någon sådan ändamålsbestämmelse som efterlyses i motion 1984/85:33 (c) eller att motiven för den nu aktuella lagändringen kompletteras i enlighet med vad som föreslås i motion 1984/85:34 (c).

I motion 1984/85:35 (m) begärs vidare att riksdagen skall som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen i övrigt anförts om kommunal energiplanering. Motionärernas synpunkter på denna planering har i det väsentliga redovisats och kommenterats i det föregående. Härutöver kan följande noteras. Motionärerna betecknar det som naturligt att de kommuner som själva distribuerar energi i form av exempelvis fjärrvärme eller elkraft planerar för en eventuell framtida utbyggnad och strukturering av sina distributionsmål. De framhåller också att man vid allmän stadsplanering bör ta hänsyn till de krav som olika former för energidistribution kan ställa på t. ex. gatubyggnad.

Om riksdagen, som motionärerna föreslår, skulle upphäva lagen om kommunal energiplanering skulle den avhända sig en möjlighet att genom lagändringen och därtill knutna motivuttalanden påverka kommunernas energiplanering. Det framstår i så fall som mindre meningsfullt att riksdagen skulle komma med synpunkter på denna planering i en framställning till regeringen. Det nu avsedda avsnittet i motionen synes inte ha så specifik innebörd att det motiverar någon särskild framställning till regeringen. Det angivna motionsyrkandet avstyrks följaktligen av näringsutskottet.

I anslutning till propositionen föreslås i motion 1984/85:34 (c) att riksdagen som sin mening skall uttala att samhällets stöd till investeringar för effektivare energianvändning skall utformas enligt de principer som anförts i motionen. Sammanfattningsvis innebär dessa principer att stödet skall utformas så "att det blir ekonomiskt lönsamt för kommuner, företag och enskilda att göra en rationell avvägning mellan tillförsel av och hushållning med energi".

Näringsutskottet har ingenting väsentligt att invända mot en sådan grundsats. Det finns emellertid, menar utskottet, inte anledning för riksdagen att i detta sammanhang, när samhällets stödåtgärder på energiområdet inte är föremål för riksdagens prövning, göra något uttalande i detta ämne. Det angivna motionsyrkandet avstyrks följaktligen.

I övrigt föranleder det avsnitt i propositionen som avser kommunernas energiplanering inte några kommentarer från näringsutskottets sida.

Ändring i ellagen

I ellagen — dvs. lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar — föreskrivs att den som har områdeskoncession för yrkesmässig eldistribution är skyldig att, utom i vissa undantagsfall, leverera ström för alla normala förbrukningsändamål. Till sådana räknas även värmeförsörjning av byggnader. Ett generellt undantag gäller dock i områden där fjärrvärme eller naturgas distribueras eller avses bli distribuerad. Leverans av ström för värmeförsörjning av en byggnad i ett sådant område kan inte påfordras för så vitt inte värmeförsörjningen med större fördel kan tillgodose med elenergi än med det system som är gemensamt för området. I tvistiga fall blir det statens energiverk som får avgöra om en sådan större fördel — och därmed rätt till elleverans — är för handen. Bakgrunden till dessa bestämmelser är att kollektiva värmeförsörjningssystem för sin ekonomi kräver hög anslutningsgrad.

När ström efterfrågas för värmeförsörjning är det ibland för drift av värmepumpar varigenom såväl spillvärme som andra energiresurser, t. ex. i luft och vatten utomhus, kan tas till vara, ofta med hög energieffektivitet. Avvägningsproblemen i fjärrvärme- och naturgasområden kan ställas på sin spets om värmepumpar i stor utsträckning införs i sådana områden. Det är, konstaterar föredragande statsrådet i propositionen, från allmän energipolitisk synpunkt angeläget att användningen av värmepumpar främjas. Detta skall dock inte innebära att koncessionshavarna skall ha skyldighet att alltid leverera ström till värmepumpar. I propositionen föreslås en ordning som ger kommunen en väsentlig del av ansvaret för det val som måste träffas. Enligt en ändring i ellagen skall en elleverantör inte kunna vägra leverans av ström till värmepumpar i ett fjärrvärme- eller naturgasområde med mindre än att kommunfullmäktige uttryckligen har slagit fast att värmepumpar inte bör förekomma i området. Detta förutsätts ske genom ett riktlinjebeslut som också skall komma till uttryck i den energiplan som skall krävas enligt den föreslagna ändringen i lagen om kommunal energiplanering. Redan installerade värmepumpar skall inte beröras av fullmäktiges beslut. Av specialmotiveringen till den föreslagna ändringen i ellagen framgår att det är regeringens mening att skyldighet att leverera ström till en värmepump skall kunna föreligga i ett enskilt fall trots att fullmäktige har träffat ett sådant beslut som nyss har nämnts. Den relativa fördelen med att använda värmepump i en byggnad i stället för att utnyttja det gemensamma systemet skulle då bedömas i enlighet med vad nyss har sagts.

Tre av motionerna innehåller invändningar mot regeringens förslag på denna punkt. Enligt motionerna 1984/85:35 (m) och 1984/85:32 (fp) bör det vara obligatoriskt för elleverantörerna att tillhandahålla ström till värmepumpar. Detta skulle uttryckligen anges i lagen. I den förstnämnda motionen lämnas förslag till erforderlig lagtext, medan enligt den senare

regeringen bör anmodas lämna ett sådant förslag. En riktigt utformad taxesättning, är, hävdas det i båda motionerna, tillräcklig som styrinstrument i syfte att åstadkomma ett rationellt val mellan värmepumpar och fjärrvärme. Enligt motion 1984/85:34 (c) bör huvudregeln vara att leverans av ström för drift av värmepumpar inte skall kunna vägras. Det kan dock, menar motionärerna, finnas skäl att i något fall göra undantag t. ex. för s. k. uteluftsvärmepumpar, som kräver att stor reservkapacitet finns tillgänglig vid kall väderlek. Motionärerna vill att lagförslaget vid utskottsbehandlingen skall omarbetas så att deras önskemål tillgodoses.

Näringsutskottet konstaterar först att propositionens förslag till ändring i ellagen har vissa formella brister. Det är också önskvärt att den regel som avses i det nyss refererade avsnittet av specialmotiveringen tydligare kommer till uttryck i lagtexten. Utskottet framlägger i *bilaga 1* ett reviderat förslag till lagändring, vilket på ett mera tillfredsställande sätt svarar mot det i propositionen angivna syftet. De önskemål beträffande ellagens innebörd som framställs i motionerna kan tillgodoses genom ändringar i utskottets version.

Näringsutskottet finner regeringens förslag till bestämmelser i ellagen om leverans av ström till värmepumpar välmotiverat. Det ger kommunerna ett huvudansvar för ställningstagandet till om värmepumpar skall eller icke skall kunna användas i ett fjärrvärme- eller naturgasområde. Samtidigt lämnar det rum för prövning hos den centrala energimyndigheten för den händelse en elabonnet vill hävda att ett kommunalt riktlinjebeslut inte, av hänsyn till ekonomin i det särskilda fallet, bör kunna åberopas mot anspråk på elleverans till en viss värmepump. Det argument som i motion 1984/85:34 (c) framförs mot att abonnenterna skulle ha obetingad rätt att få ström levererad till värmepumpar är enligt näringsutskottets mening beaktansvärt. Även andra undantag än sådana som avses i denna motion kan emellertid vara befogade. Näringsutskottet avstyrker således de nu berörda motionsyrkandena och föreslår att 2 § 4 mom. ellagen ändras i enlighet med utskottets förslag i *bilaga 1*.

Stockholm den 13 november 1984

På näringsutskottets vägnar

NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Lilly Hansson (s), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Wivi-Anne Radesjö (s), Per Westerberg (m), Jörn Svensson (vpk), Per-Richard Molén (m), Ivar Frantzén (c), Bo Finnkvist (s), Lars Ahlström (m), Per-Ola Eriksson (c), Lars Andersson (s) och Hugo Bergdahl (fp).

Avvikande meningar

1. Regeringens förslag till ändring i lagen om kommunal energiplanering

Erik Hovhammar, Per Westerberg, Per-Richard Molén och Lars Ahlström (alla m) anser att det avsnitt under rubriken Kommunal energiplanering som börjar med "Näringsutskottet anser" och slutar med "skall upphävas" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet instämmer i den kritik mot den föreslagna ändringen i lagen om kommunal energiplanering som uttrycks i motionerna 1984/85:35 (m) och 1984/85:32 (fp). Ändringen går ut på en opåkallad utökning av kommunernas planeringsåtgärder och medför uppenbara risker för att marknadsfunktionen rubbas.

Energifrågorna kan enligt näringsutskottets övertygelse förväntas röna tillbörlig uppmärksamhet i den kommunala planeringen utan särskilda lagbestämmelser. Riksdagen bör därför, menar utskottet, inte bara avslå det nu aktuella lagförslaget utan samtidigt upphäva lagen om kommunal energiplanering. Erforderligt informationsutbyte mellan kommunerna och företagen rörande produktion, distribution och konsumtion av energi bör utan svårighet kunna åstadkommas utan lagstadgad uppgiftsplikt för företagen. Genom ett ställningstagande i enlighet med vad här sagts tillgodoses de båda nämnda motionerna i här aktuella delar.

2. Regeringens förslag till ändring i lagen om kommunal energiplanering

Hugo Bergdahl (fp) anser att det avsnitt under rubriken Kommunal energiplanering som börjar med "Näringsutskottet anser" och slutar med "skall upphävas" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet instämmer — — — (= avvikande mening 1) — — — marknadsfunktionen rubbas.

Med det sagda tillstyrker näringsutskottet yrkandet i motion 1984/85:35 (m) om avslag på regeringens förslag i den del som nu är aktuell. Genom ett sådant ställningstagande tillgodoses också motion 1984/85:32 (fp) i motsvarande del. Utskottet finner däremot inte att riksdagen har skäl att upphäva lagen om kommunal energiplanering, såsom också påyrkas i den förstnämnda motionen. Så länge minskad oljeanvändning framstår som ett primärt energipolitiskt syfte ter det sig motiverat att varje kommun är ålagd att ha en aktuell plan för hur detta syfte skall befrämjas inom kommunen.

3. Ändamålsbestämmelse i lagen om kommunal energiplanering

Erik Hovhammar (m), Per Westerberg (m), Per-Richard Molén (m), Lars Ahlström (m) och Hugo Bergdahl (fp) anser att det avsnitt under rubriken Kommunal energiplanering som börjar med "Mot denna" och

slutar med "motion 1984/85:34 (c)" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet vill här erinra om detta. Av utskottets ställningstagande i det föregående till den föreslagna ändringen i lagen om kommunal energiplanering följer att utskottet avstyrker såväl motion 1984/85:33 (c), vilken tar sikte på en ytterligare utvidgning av den aktuella lagbestämmelsen, som det yrkande i motion 1984/85:34 (c) som syftar till ett kompletterande uttalande av riksdagen om de kommunala energiplanerna.

4. Ändamålsbestämmelse i lagen om kommunal energiplanering

Jörn Svensson (vpk), Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser att det avsnitt under rubriken Kommunal energiplanering som börjar med "I motiveringen" och slutar med "motion 1984/85:34 (c)" bort ha följande lydelse:

Statsmakterna har slagit fast att utvecklingen skall inriktas mot ett energisystem baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. De har också, bl. a. genom beslut om olika styrande insatser, understrukit att stor vikt måste läggas vid energihushållning. Här ligger bl. a. att elenergi i ett längre perspektiv inte bör utnyttjas för ändamål som mera effektivt kan tillgodoses med andra energikällor. Planeringen på energiområdet måste över huvud taget ha effektiviserad energianvändning och därvid också minskad miljöpåverkan som ett grundläggande syfte. Det är naturligt att riksdagen låter sitt beslut om den av regeringen föreslagna ändringen i lagen om kommunal energiplanering åtföljas av ett motivuttalande av här angiven innebörd. Detta bör iaktas vid den slutliga utskottsbehandlingen av lagförslaget. Därigenom tillgodoses yrkandet i motion 1984/85:34 (c) om att riksdagen skall ansluta sig till vad som där anförs om kommunal energiplanering och även, i det väsentliga, önskemålet i motion 1984/85:33 (c).

5. Frivillig kommunal energiplanering

Erik Hovhammar, Per Westerberg, Per-Richard Molén och Lars Ahlström (alla m) anser att det avsnitt under rubriken Kommunal energiplanering som börjar med "Om riksdagen" och slutar med "av näringsutskottet" bort ha följande lydelse:

I samband med ett beslut om upphävande av lagen om kommunal energiplanering bör riksdagen genom ett uttalande till regeringen — vilket på lämpligt sätt kan göras känt för kommunerna — markera vikten av en frivillig energiplanering inom de ramar som anges av varje kommuns speciella förhållanden. Det nyss refererade avsnittet i motion 1984/85:35 (m) utgör ett lämpligt underlag för ett sådant uttalande. Näringsutskottet tillstyrker alltså det senast citerade yrkandet i denna motion.

6. Samhällets stöd till investeringar på energiområdet

Jörn Svensson (vpk), Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser att det avsnitt under rubriken Kommunal energiplanering som börjar med "Näringsutskottet har" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet instämmer i motionärernas resonemang, vilket väl överensstämmer med vad föredragande statsrådet anför i propositionen, och finner det angeläget att riksdagen i ett uttalande till regeringen markerar sin anslutning till de av dem angivna principerna för samhällets stöd till investeringar på energiområdet.

7. Ändring i ellagen

Erik Hovhammar (m), Per Westerberg (m), Per-Richard Molén (m), Lars Ahlström (m) och Hugo Bergdahl (fp) anser att det avsnitt under rubriken Ändring i ellagen som börjar med "Näringsutskottet finner" och slutar med "i *bilaga 1*" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet delar den uppfattning beträffande leverans av ström till värmepumpar som kommer till uttryck i motionerna 1984/85:35 (m) och 1984/85:32 (fp) och ansluter sig sålunda också till den huvudprincip som anges i motion 1984/85:34 (c). Regeringens förslag innebär att kommunerna helt opåkallat får befogenhet att med vagt utformade riktlinjebeslut medverka till att många fastighetsägare berövas möjligheten att använda värmepumpar. Kommunerna kan sålunda slå vakt om vissa energileverantörers monopolställning på ett sätt som i många fall kan motverka ett rationellt val av uppvärmningsmetod och leda till ökad ekonomisk belastning på enskilda konsumenter. En riktigt utformad taxesättning är, såsom klargörs i motionerna 1984/85:35 (m) och 1984/85:32 (fp), tillräcklig som styrinstrument på detta område. Näringsutskottet avstyrker regeringens förslag till ändring i ellagen och föreslår att 2 § 4 mom. i denna utformas i enlighet med det alternativa förslag som framläggs i *bilaga 2*. Detta bygger på den omredigering av regeringens förslag som utskottet har presenterat i bilaga 1 och tillgodoser önskemålen i de båda sistnämnda motionerna.

8. Ändring i ellagen

Jörn Svensson (vpk), Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser att det avsnitt under rubriken Ändring i ellagen som börjar med "Näringsutskottet finner" och slutar med "i *bilaga 1*" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet vänder sig liksom motionärerna mot att kommunerna skulle — vilket är innebörden av regeringens förslag — få befogenhet att med vagt utformade riktlinjebeslut medverka till att många fastighetsägare berövas möjligheten att använda värmepumpar. Huvudregeln måste, så-

som framhålls i motion 1984/85:34 (c), självklart vara att elabonnenterna inte skall kunna förvägras leverans av ström för drift av värmepumpar. Det enda undantag från denna regel som ter sig motiverat — i enlighet med det nyss refererade resonemanget i denna motion — avser uteluftsvärmepumpar eller motsvarande i fjärrvärme- och naturgasområden. Det aktuella lagrummet, 2 § 4 mom. ellagen, bör följaktligen kompletteras med en bestämmelse som möjliggör att elleverans till sådana värmepumpar får vägras efter beslut av kommunfullmäktige. Det bör ankomma på regeringen att framlägga förslag till en sådan lagändring i så god tid att den kan träda i kraft vid den i propositionen angivna tidpunkten, den 1 april 1985. Regeringens nu föreliggande förslag till ändring i ellagen bör avslås.

Bilaga I

(till näringsutskottets yttrande)

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar

Härigenom föreskrivs att 2 § 4 mom. lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, skall ha nedan angivna lydelse.

Regeringens förslag

Utskottets förslag

2 §¹

4 mom. Den som innehar områdeskoncession för yrkesmässig distribution är skyldig att, *om inte särskilda skäl finns till undantag*, tillhandahålla ström åt var och en som inom området behöver den för *normalt* förbrukningsändamål. *Sådan skyldighet föreligger dock inte om strömmen är avsedd att användas för värmeförsörjning av byggnad inom ett område där fjärrvärme eller naturgas distribueras eller avses bli distribuerad och om värmeförsörjningen inte med större fördel kan tillgodoses med elenergi än med det för området gemensamma systemet. För att vägra leverans av ström för värmepumpar inom ett sådant område krävs att kommunfullmäktige har beslutat att värmepumpar inte bör förekomma inom området. Har dessförinnan leverans av el till en värmepump påbörjats är dock elleverantören skyldig att tillhandahålla ström till värmepumpen så länge den är i bruk.*

4 mom. Den som innehar områdeskoncession för yrkesmässig distribution är skyldig att tillhandahålla ström åt var och en som inom området behöver den för *normala* förbrukningsändamål, *om inte annat följer av andra stycket eller det finns särskilda skäl till undantag.*

Inom ett område där fjärrvärme eller naturgas distribueras eller avses bli distribuerad föreligger inte skyldighet att leverera ström för värmeförsörjning av en byggnad, om strömmen är avsedd för värmeförsörjning på något annat sätt än med värmepump eller om strömmen är avsedd för en värmepump men värmepumpar, enligt riktlinjer som kommunfullmäktige har beslutat, inte bör förekomma inom området. Trots detta föreligger dock skyldighet att leverera ström, om värmeförsörjningen av byggnaden med större fördel kan tillgodoses med elenergi än med det för området gemensamma systemet. Har ström till en värmepump börjat tillhandahållas före fullmäktiges beslut gäller skyldighet att leverera så länge värmepumpen är i bruk.

¹ Senaste lydelse 1981:1352.

Regeringens förslag

Den som innehar linjekoncession är skyldig att, om det är förenligt med koncessionens ändamål, leverera eller överföra ström åt en innehavare av områdeskoncession, i den mån det behövs för att denne skall kunna fullgöra sina förpliktelser enligt första *stycket*. Sådan skyldighet att leverera eller överföra ström föreligger även i övrigt gentemot förbrukare, vars verksamhet är av större betydelse för det allmänna.

Frågor om förpliktelser, som avses i detta *mom.*, prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Utskottets förslag

Den som innehar linjekoncession är skyldig att, om det är förenligt med koncessionens ändamål, leverera eller överföra ström åt en innehavare av områdeskoncession, i den mån det behövs för att denne skall kunna fullgöra sina förpliktelser enligt första *och andra styckena*. Sådan skyldighet att leverera eller överföra ström föreligger även i övrigt gentemot förbrukare, vars verksamhet är av större betydelse för det allmänna.

Frågor om förpliktelser, som avses i detta *moment*, prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1985.

Bilaga 2

(till näringsutskottets yttrande)

(tillhör avvikande mening 7)

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar

Härigenom föreskrivs att 2 § 4 mom. lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, skall ha nedan angivna lydelse.

Regeringens förslag

Alternativt förslag

2 §¹

4 mom. Den som innehar områdeskoncession för yrkesmässig distribution är skyldig att, *om inte särskilda skäl finns till undantag*, tillhandahålla ström åt var och en som inom området behöver den för *normalt* förbrukningsändamål. *Sådan skyldighet föreligger dock inte om strömmen är avsedd att användas för värmeförsörjning av byggnad inom ett område där fjärrvärme eller naturgas distribueras eller avses bli distribuerad och om värmeförsörjningen inte med större fördel kan tillgodoses med elenergi än med det för området gemensamma systemet. För att vägra leverans av ström för värmepumpar inom ett sådant område krävs att kommunfullmäktige har beslutat att värmepumpar inte bör förekomma inom området. Har dessförinnan leverans av el till en värmepump påbörjats är dock elleverantören skyldig att tillhandahålla ström till värmepumpen så länge den är i bruk.*

4 mom. Den som innehar områdeskoncession för yrkesmässig distribution är skyldig att tillhandahålla ström åt var och en som inom området behöver den för *normala* förbrukningsändamål, *om inte annat följer av andra stycket eller det finns särskilda skäl till undantag.*

Inom ett område där fjärrvärme eller naturgas distribueras eller avses bli distribuerad föreligger inte skyldighet att leverera ström för värmeförsörjning av en byggnad, om strömmen är avsedd för värmeförsörjning på något annat sätt än med värmepump och värmeförsörjningen av byggnaden inte med större fördel kan tillgodoses med elenergi än med det för området gemensamma systemet.

Den som innehar linjekoncession är skyldig att, om det är förenligt med koncessionens ändamål, leverera eller överföra ström åt en innehavare av områdeskoncession, i den mån det behövs för att denne skall kunna fullgöra sina förpliktelser enligt första stycket. Sådan skyldighet att leverera eller överföra ström föreligger även i övrigt gentemot förbrukare, vars verksamhet är av större betydelse för det allmänna.

¹ Senaste lydelse 1981:1352.

Regeringens förslag

Frågor om förpliktelser, som avses i detta *mom.*, prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Alternativt förslag

Frågor om förpliktelser, som avses i detta *moment*, prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1985.